«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 5 fevral (Çərşənbə günü) tarixli 106-cı nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

AZƏRBAYCAN

Çaharşənbə, 4 cəmadiyələvvəl sənə 1337. 5 şubat sənə 1919.

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

Məhəlli-idarə:
Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə "Azərbaycan" idarəsi.

Telefon nömrə: 39-60.

Tək nüsxəsi 70 qəpik.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır.

Dərc olunmayan övraq iadə edilməz.

Dərc edilən məqalatın mükafatını idarə təyin edir.

Abunə şəraiti:
Bakı üçün 1 aylığı 18 rublə,
2 aylığı 32 rublə, 3 aylığı 45 rublə.
Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 20 rublə,
2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublədir.

Elan fiatı: sətri 3 rublə. Kərratla gedən elanlar üçün güzəşt edilir.

İNNA LİLLAHİ VƏ İNNA İLEYHİ RACİUN

Məlikməhəmməd, Paşa və Kərbəlayi Hüseyn kamaliyə's və təhəssürlə [böyük bir matəm və kədərlə] əvvəlincinin qardaşı, ikincinin dayısı və üçüncünün yeznəsi Yusif Əhmədovun vəfat etdiyini öz qövm-əqrəba və dost-aşnalarına xəbər verirlər. Cənazə bu gün fevralın 5-ində saat 10-da Spasski küçədə 118 nömrəli məxsusi evindən məhəllə məscidinə aparılacaqdır.

2673

ELAN

Azərbaycan Məclisi-Məbusanının 4-ündə olan iclasının bəqiyyəsi [ardı] bu gün şubatın [fevralın] 5-ində saat 1 tamamda olacağı elan edilir.

HÖKUMƏT HƏR ŞEYİ ETMƏZ!

Azərbaycan Hökuməti təsisi ilə məət-təəssüf [təəssüf ki] bizdə bir zehniyyətin də təəssüs eylədiyi müşahidə olunur.

Hər şeyi hökumətdən gözləmək, hökumət əli ilə gördürmək.

Cümhuriyyət və məşrutiyyətlərlə [konstitusiyalı monarxiya quruluşu ilə] idarə olunan hökumətlərdə əsl idarə edən xalq özüdür. Xalqı mütəşəbbis [təşəbbüskar] olan millətlər, xalqı camaat işi ilə məşğul və müxtəlif cəmiyyətlərə ayrılaraq əsəri-fəaliyyət göstərən cəmiyyətlərdir ki, hakimiyyəti-milliyyəni [milli hakimiyyəti] təsis edə bilərlər.

Hər şeyi hökumətdən gözləyib duran bir camaat, nəhayəti hökumətindən məyus olar. Çünki heç bir zaman hökumət, nə cür hökumət olursa-olsun, cəmiyyətin gunagun [növbənöv, müxtəlif] ehtiyaclarını rəf edə bilmək [aradan qaldıra bilmək], hər şeyə vaxtında və zamanında yetişmək imkanında olammaz. Bu hal, bilxassə [xüsusilə] yeni təşəkkül etməkdə olan və inqilab məşiməsindən [bətnindən] doğan yeni hökumətlərdə iki-üç qat bir əhəmiyyət alır.

Türkiyə kimi böyük və möhtəşəm bir tarixə malik olan qədim bir dövlətdə belə hər şeyi hökumətdən gözləmək zehniyyəti məmləkəti nə kimi müşkül hallara saldı. Bizim kimi hər şeyi yenidən, yoxdan var etmək məcburiyyətində bulunan bir hökuməti bu zehniyyət nə kimi xarab bir hala qoya bilər, bir kərə düşünülsün.

Şübhəsiz ki, hökumət məmləkətdəki hərəkati-ictimaiyyə [ictimai hərəkətlərin] və təşkilati-idarənin [idari təşkilatın] nazimi [tənzimləyicisi], naziri [nəzarətçisi] və ruhu olmalıdır. Onun nəşr eylədiyi müvafiq qanunları, qoyduğu tədbirli nizamları, təşkil eylədiyi ədalətli idarələri ilə dövlət makinasını yoluna qoymalıdır.

Fəqət bu kafimidir?

Dövlətə məmurlar lazımdır. Bu əski məmur kadrolarına malik bir hökumət deyildir. Yeni adamlar bulmalı, namuslarına güvənməli, onları birər xidmətə təyin etməlidir. Bu yeni məmurları hökumət nərədən alacaq, bunun üçün kimə müraciət eyləyəcək, bu bir məsələdir. Bu məsələnin həlli üçün mövcud olan firqələr [partiyalar] az da olsa müavinət [kömək] edə bilərlər. Hökumət məmuriyyətini ifa edə biləcək əzalarını [üzvlərini] və yaxud əzaları olmasa da, etimad edə bildikləri əşxasın [şəxslərin] bir siyahısını tutar, bu siyahını nəzarətlərə [nazirliklərə] verə bilərlər. Bundan daha faydalı olaraq əhli-ürfan [ziyalılar] öz arasından bir cəmiyyət təşkil edə bilər. Tamamilə bitərəf bir cəmiyyət, zəhmətkeş ürəfa [ziyalı] cəmiyyəti. Bu cəmiyyət hər yanda, hangi bir dövlət xidmətinə istedadı olan mütəxəssisləri, mütəfənninləri [elm adamlarını] və ələlümum [ümumiyyətlə] zəhmətkeş ürəfanı toplar, onları qeyd edər və hökumət idarələrinə məmur verməklə milli işə müavinət edə bilər.

Hökumətimiz olmadan əvvəl füqəramıza, qaçqınlarımıza, fəlakzədələrimizə [fələyin silləsini yeyənlərimizə] müavinət edən cəmiyyətlərimiz, nəşri-maariflə [maarifi yaymaqla] məşğul olan ürfan müəssisələrimiz var idi. Hökumət təşkil etdiyimizdən sonra bu xüsusdakı ehtiyaclarımız azaldı deyil, artdı. Halbuki bu cəmiyyətlərdən, bunların fəaliyyətindən bir əsər yox. Görünür ki, hər kəs, artıq Ümuri-Xeyriyyə [Sosial Təminat] və Səhiyyə Nəzarəti var, Maarif Nəzarəti təsis edilmişdir deyə, cəmiyyətə bir vəzifə qalmadığını düşünür. Fəqət həqiqəti-hal böyləmidir?

Əskidən kooperativlər, köy cəmiyyətləri vardı. Bu cəmiyyətlərdə camaatın etimadını qazanmış adamlar çalışırdı. Bu vasitə ilə xalqa ucuz ərzaq paylamaq imkanı hasil olurdu. İmdi Ərzaq Nəzarəti var. Fəqət əhaliyə lazım gələn ərzağı paylayacaq aparatlar yox. İş bəzi şəxslərin, kəndi məsuliyyəti üzərinə hərəkət edən fərdlərin öhdəsinə buraxılmışdır. Buna görə də bir çox sui-istemallara [sui-istifadələrə] meydan verilmişdir.

Hökumətimiz məcburi əsgərlik elan eyləmişdir. Əsgər toplamaq öylə asan işlərdən deyildir. Başqa sənaye və texnikaca ilərilənmiş olan millətlərdən əsgərliyə alınan nəfərlərin içində hər sənət ərbabı olur. Komandanlıq sənət sahibi olan nəfərləri bir tərəfə ayırıb onları əsgərə lazım olan işlərdə işlədir. Məsələn, dərzilər tikiş işini, dülgərlər qışla (kazarma) yapısını, dəmirçilər dəmir işini, sairlər də kəndi xüsusiyyətlərinə aid olan cəhətləri ifa edirlər. Bu surətlə ordu kəndisinə lazım olan işlərin heç olmasa bir qismini öz ustaları vasitəsilə görmüş olur.

Halbuki bizdə öylə deyildir. Əksərən orduya gələn nəfər yer əkmək və yaxud qoyun otarmaqdan başqa bir şey bilmir. Bunun üçün də komandanlıq, ordunun hər bir ehtiyacını xaricdən görmək məcburiyyətində qalır. Bu xüsusda cəmiyyət orduya böyük bir xidmət edə bilər. Bil-xassə qadınlarımız təşəbbüs edərlərsə, orduya camaşır [alt paltarı] hazırlaya bilərlər. Bu nə qədər böyük bir xidmət, vətəni bir xidmət olar!

Oxuyucular bilirlər ki, müharibənin şiddətli zamanlarında ləvazimə möhtac qalan rus ordusuna rus camaatı nə qədər böyük xidmətlər etmişdi. Şəhərlər və zemstvolar [yerli özünüidarə orqanları] tərəfindən təşkil olunan cəmiyyətlər, sənaye və ticarət ərbabı tərəfindən vücuda gətirilən müəssisələr ordunu nə dərəcədə qüvvətləndirmişlərdi.

Orduya alınanların ailələri var. Onların dərdləri var. Görüləcək işləri var. Onlar daha [hələ] əsgər övladı, əsgər ailəsi olmağa adət etməmişlərdir. Bu "müqəddəs adət"ə öyrənmək nəsibi ilk dəfə onlara aid olmuşdur. Şübhəsiz ki, vətən müdafiəyi-ülvisi [ülvi vətən müdafiəsi] nə olduğunu dərk edən bir vətəndaş üçün böylə bir fədakarlıq nəsibi ilə hissəmənd olmaq [pay almaq] böyük bir səadətdir. Fəqət bununla bərabər, o ailənin maddi və mənəvi ailə ələmlərini dəxi digər vətəndaşlar anlamalıdırlar. Öz qardaş ələqələri [qayğıları] ilə göstərməlidirlər ki, xidmətə alınmış əsgər və onun ailəsi cəmiyyət tərəfindən unudulmamışdır. Böylə bir məhəbbətli ələqəni qışlasında xəbər alan yeni əsgər rahətlə vəzifəsini ifa eylər, bundan da məmləkət, vətən böyük faydalar görər.

Əsgər ailələrinin bir çox dərdləri var; onlara yetişmək – bəzən haqsız olaraq qanunun kəndilərinə bəxş etmiş olduğu müsaidələrə [hüquqlara] təcavüz edilmişdir – onları rəf etdirə [aradan qaldıra] bilmək üçün, kəndilərinə yol göstərmək üçün bir cəmiyyət olarsa azmı fayda verər?

Diqqət olunsun Gürcüstana, Ermənistana; orada hər şeyi hökumətmi edir? Qətiyyən. Orada camaat, camaat müəssisələri, firqələr, cəmiyyətlər hökumətdən az iş görməyirlər. Çünki bilirlər, görüləcək vətən işi, millət işi, bir sözlə, dövlət işi o qədər çox, o qədər gunagundur [müxtəlifdir] ki, onları görmək üçün hər kəsə, hər cür cəmiyyətə iş vardır. Ta ki, işləyən olsun.

Gəncədə Azərbaycan Hökuməti təəssüs edərkən [qurularkən] böyük bir xəta irtikab edildi [səhvə yol verildi]. Xalq içindən doğma nə qədər milli müəssisələr varsa külliyyən ortadan qaldırıldı. Hər şeyi hökumət görəcək deyə bir fikir verildi. O gündən etibarən firqə həyatı, firqə təşkilatına zərərli bir iş kimi baxıldı, Bakıda "Türk Ocağı" cəmiyyəti müsaidə alıncaya qədər min müşkülata məruz qalmışdı. Bu xəta Parlaman təsis edildikdən, Gəncədə faydasız görülən Şurayi-Millinin haqqı və hakimiyyəti iadə edildikdən [özünə qaytarıldıqdan] sonra anlaşıldı. Fəqət bu xətanı hökumət və siyasi məhfillər [dairələr] anlamış olduqları halda, görürəm, camaatımızın kütləsi daha bunu anlamamışdır. Hələ hər kəs hər şeyi hökumətdən gözləyib durur.

Əlbəttə, hökumətə malik bir millətin haqqı vardır ki, hər şeydən həyati-ictimaiyyə və siyasiyyəsinin müdiri və nazimi olan [ictimai və siyasi həyatını idarə edən və qaydaya salan] hökumətin rəftar və göftarına [hərəkətlərinə və sözlərinə], təşəbbüs və qərarlarına müntəzir olsun. Bu təbiidir. Fəqət təbii olmayan bir şey vardır ki, o da hər şeyi hökumətdən intizar edib də kəndisinin tamamilə atil və batil [tənbəl, fəaliyyətsiz] oturmasıdır.

Millətin fəal və zində [canlı, diri] qüvvətləri, haydi iş başına! Şimdi işləmək, yaratmaq və hökumətə kömək etmək zamanıdır. Hökuməti yalnız sözlə olan irşadatınızla [yol göstərməklə] deyil, işlə göstərdiyiniz təşəbbüsatınızla da təyid etməlisiniz [dəstəkləməlisiniz]!

M. Ə. Rəsulzadə

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

İngiltərədə səkkiz saat iş vaxtı

Dəmiryol İcra Komitələri və Dəmiryol İttifaqı nümayəndələri səkkiz saat iş vaxtı müqavilənaməsini imza etmişlərdir.

Mərakeş əhvalı

Parisdən "Deyli xronikl" qazetəsinə xəbər verirlər ki, Mərakeşdə olan beynəlmiləl kontrolun məmnuniyyətbəxş olmayan əhvalı fransızların istila edilmiş yerlərdəki Amerika və İngiltərə nümayəndələrinin hərəkatından dilgir [narazı] olmalarına səbəb olmuşdu. Amma hal-hazırda əhval bir qədər dəyişmişdir. Fransa idarə etdiyi yerlərdə məhəlli [yerli] əhalinin hüququnu təmin edib, beynəlmiləl ticarət üçün yüngül şərait [qaydalar] qoymaq üçün çalışır.

* Almaniya Hökuməti Etilaf dövlətləri [Antanta] nümayəndələri namına [adına] göndərdiyi nota ilə Bəhri-səfid [Ağ dəniz, Aralıq dənizi] vasitəsi ilə alman qoşunlarının buraxılmadığını bəyan edir. Məlum olduğu üzrə alman qoşunları hal-hazırda Heydərpaşada cəmləşmişlərdir. Notada bu da əlavə edilir ki, bu vaxtadək Qara dənizdə olan alman qoşunlarının miqdaratı [miqdarı] barəsində Müttəfiqlər heç bir cavab verməmişlərdir.

* Serbiya qoşunları italyanların təxliyə etdikləri Fiumeyə daxil olmuşlardır.

* Vilhelmshafendə spartakların üsyanı dayandırılmışdır.

Almaniya müstəmləkələri

Parisdən "Deyli meyl" qəzetəsinə xəbər verirlər ki, muxtariyyətli müstəmləkələr nümayəndələrinin protestosuna baxmayaraq Ümumi İmperiya Hərbiyyə Kabinəsi Almaniya müstəmləkələrinin beynəlmiləlləşdirilməsini təsvib [təsdiq] eyləmişdir. Cənubi Afrika nümayəndələri zənn edirlər ki, bu siyasət Cənubi Afrikada üsyan qalxıza bilər. Avstraliyalılar qorxurlar ki, Avstraliya əhalisi bu təklifi qənaətbəxş və aydın hesab etməyəcəklər. Muxtariyyətli qitələrin vəkilləri çox ehtiyatla davranırlarsa da, onların qeyri-məmnun olduğu hiss edilir. Vilson inandırır ki, bu məsələnin ilhaqcuyanə [ilhaqçı] həlli, işi müşkülə salacaqdır. Vilsonun planına görə, Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] bu müstəmləkə əhalisinə öz iqtidarlarına münasib azadlıq haqqı verməlidir.

* Belçikaya ən zəruri şeylər daşımaq üçün İngiltərə tərəfindən aeroplanlar verildikdən sonra birinci müntəzəm hava müxabiratı [əlaqəsi] başlanacaqdır. Hər gün Folkston Kentə aeroplan teyri [uçuşu] başlanacaqdır.

QƏZETƏLƏRDƏN

Amiral Kolçakın teleqrafı

Cənubi Rusiyada müsəlləh [silahlı] qüvvə baş komandanı general Denikin amiral Kolçakdan böylə bir teleqraf almışdır:

"Yanvarın 1-də hökumət təşkil edilmişdir. Mən bu hökumətin başındayam. Bundan əlavə mən Sibirya, Ural və Orenburq kazak oblastlarının və bütün Ural dairəsində olan qoşunların baş komandanıyam. Mənim sağ cinahımda əməliyyati-hərbiyyə [hərbi əməliyyat] Perm şəhərinin alınmasıyla qurtarmışdır. Burada neçə min əsir və bir çox qənaimi-hərbiyyə [hərbi qənimətlər] almışıq. Əsgərlər Vyatkaya tərəf hücum etməkdədirlər. Bolşeviklər Ufa şəhərini zəbt etmişlərdir. Bu tərəfdə müharibə davam edir. Eşitmişəm ki, siz Cənubi Rusiyadan ötrü Rusiya cənubunda mübarizə edirsiniz. Mən istərdim ki, əsgəri və dövləti işlərdə sizinlə əlaqədar olam. Çünki hərəkətlərimizi müvafiq etməyi lazım görürəm. Buna görə daimi münasibat bərpa etməliyiz. Bizim ümumi işimizə səmimi bir surətdə inanıram. Bizim dostluğumuza heç bir şey icrayi-təsir edəmməz. Mümkün qədəri tezliklə mən sizinlə birləşməyi və görüşməyi arzu edirəm. Allah sizə kömək olsun! Kolçak."

Şura Hökumətində ixtilaf

"D. V." qəzetəsinin yazdığına görə, Moskvadan xəbər verirlər ki, Xalq Komissarları Şurasında ciddi mübahisə və münaqişə başlanmışdır. Birtərəfli siyasət aparmağa görə Xalq Komissarları arasında ixtilaflar çıxmaqdadır. Xalq Komissarları Şurasının (lazımi təqdirdə) Moskvadan qaçması üçün tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür]. Lenini mühafizə edən Latış dəstəsi çinlilərə əvəz edilmişdir. Fəhlələrin Şura Hökuməti əleyhinə çıxmaları üçün tədbirlər görülməkdədir. Xalq komissarlarını mühafizə etməkdən ötrü geniş bir dairədə təşviqat aparılmaqdadır. Lenin mitinqlərdə çıxıb danışırsa da, qeyri-dostanə bir surətdə qarşılayırlar.

Müttəfiq dövlət əsgərləri Rusiyaya gəlməyəcəklər

Berlindən teleqraf edirlər: "Forverts" qəzetəsinin verdiyi xəbərə görə, Fransa Xariciyyə naziri izhar etmişdir [bildirmişdir] ki, Müttəfiqlərin Rusiyaya əsgər yürütmələri planı dəyişilmişdir. Bundan belə Rusiyaya təzə əsgər göndərilməyəcəkdir. Buna da səbəb Parlamanda olan sosialist firqələrinin hökumət siyasəti əleyhinə olmalarıdır.

Müttəfiqlərin Rusiyanı abluka etmələri

"Forverts" qəzetəsi yazır: Belə görünür ki, Müttəfiqlər silah əldə olaraq özlərinin bolşeviklərə yetişmələri niyyətini dəyişmişlərdir. Bununla belə Müttəfiqlər Şura Hökumətini amansız bir surətdə ablukaya (mühasirəyə) salıb ac qoymaqla bolşevizmi gücdən salmaq imkanına malikdirlər. Şimalda, şərqdə və cənubda bu mühasirə başlanmışdır. Rusiya hər tərəfdən qət'i-əlaqədədir [Rusiyanın hər tərəfdən əlaqəsi kəsilmişdir]. Bolşevizmin qərbə tərəf təzyiqi bunu isbat edir. Bolşeviklər axırıncı çarə olaraq özlərini təmin etməkdən ötrü axırıncı qəpiklərinə heyifsilənməyib Almaniyanı Müttəfiqlərlə təzə müharibəyə sövq etmək üçün Almaniyada şiddətli təşviqatdadırlar. Bolşevik heyəti-mürəxxəsəsinin [nümayəndə heyətinin] başçısı, Polşa və alman Sosial-Demokrat firqəsinin sabiq üzvü, Almaniyaya varid olmuşdur [gəlmişdir] ki, Rusiyanı məhv edən hərc-mərclik toxumunu Almaniyaya da səpsin.

Novorossiyskdə Müttəfiqlər donanması

Müttəfiqlərin böyük donanması Novorossiyskdə gözlənir. Müttəfiq qoşunlarının zabitləri üçün mənzillər həcz [müsadirə] edilmişdir.

Simsiz teleqraf istasyonu

Omskda olan fransız əsgərləri güclü bir simsiz teleqraf istasyonu [stansiyası] düzəltmişlərdir.

* Moskvada müntəşir [nəşr olunan] "Qırmızı saldat" qəzetəsinin məlumatına görə, bu günlərdə Hindistan tərəfindən bir heyəti-mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] Moskvaya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Heyəti Lenin vağzalda istiqbal eyləmişdir [qarşılamışdır]. Hindistan nümayəndələri Rusiyanı inqilabın qələbəsi ilə təbrik və rica etmişlər ki, Hindistanın müstəqil olması tələbi də Şura əmirnaməsinə daxil edilsin. Zira Hindistanın azadlığı, İngiltərə cahangirliyinin [imperializminin] fəlakəti deməkdir.

* Bolşevik Hökuməti Rusiyada 17 yaşından 50 yaşınadək hamı kişiləri səfərbərliyə, həman sinndə [yaşda] olan arvadları isə vətənin müdafiəsindən ötrü işləməyə dəvət eyləmişlərdir.

* Yekaterinodardan alınan məlumata nəzərən fransız bəhriyyəsi [donanması] Baltik dənizinə daxil olmuşdur. Sevastopolda olan rus gəmilərinin bir hissəsini Müttəfiqlər İstanbula aparmışlardır.

* Verilən son məlumata görə, admiral Kolçak qoşunları tərəfindən Kazan, Ural kazakları tərəfindən Samara işğal edilmişdir.

Məhəlli konfrans

Sülh Konfransında işlər çox olduğuna görə məhəlli [yerli, lokal] məsələləri həll etməkdən ötrü məhəllində xüsusi konfranslar vücuda gətirilməsi layihəsi təqdim edilmişdir. O cümlədən, Cənubi Amerika məsələləri üçün, Türkiyə, Qafqaziya və qeyri məsələlər üçün İstanbulda xüsusi konfrans vücuda gətirilməsi təsəvvür olunur. İstanbul Konfransı fevral ayında çağırılacaqdır.

Dağıstan Cümhuriyyəti

Dağıstan Hökumətinin Müttəfiq şurasında müzakirə edilən məsələlər cümləsindən biri də Azərbaycan ilə ittifaq məsələsi olmuşdur. Hökumət əzasından [üzvlərindən] Qaplanov Tersk oblast kazakları ilə ittifaqa girişməkdən bəhs edib deyir ki: *"Bu ittifaq bizi yenə təzədən Cənub-Şərq İttifaqına, hətta ola bilər ki, gələcəyi heç məlum olmayan Rusiya İttifaqına cəlb edər. Hər halda bu ittifaq rus orientasiyasına qədəm qoymaqdan ibarətdir. Bununla bərabər, cümhuriyyət əhalisinin əhvali-ruhiyyəsi hökumətin siyasəti əleyhinə olaraq bilaşübhə [şübhəsiz] Azərbaycanla ittifaqa maildir."*

Kotsev demişdir ki: *"Ola bilər hökumət hətta Azərbaycanla birləşməyi dəxi arzu edərdi, lakin bu fikri coğrafi şəraitlə, xüsusən Müttəfiqlərin müəyyən tələbatı münasibəti ilə şəraiti-siyasiyyə üzrə vücuda gətirmək mümkün deyildir."*

Sonra 16 səslə Pşemaxo Kotsev hökumət sədri intixab edilmişdir [seçilmişdir].

FELYETON
İzçilik

1

Transvaal davası əsnasında ingilis ordusunda böyük işlər görən general Baden-Pauel cavan ingilis əsgərlərinin bir çox nöqsanlarını görmüş və ingilis cavanlarını icabında [yeri gəldikdə] hər cür təhlükədən qorxmaz bir halda tərbiyə edə bilmək üçün çarələr araşdırmış və səkkiz il bununla məşğul olduqdan sonra 1908-ci ildə fikrini meydana qoymuşdur.

Qoca general bu ilk ibtidasında [başlanğıcında] "Uşaqlar üçün izçilik" namında [adında] bir jurnal çıxarmağa başladı. Bu jurnalda general şu fikirləri ortaya atdı:

"Mədəniyyətin indiki halda tərəqqisi, insanlarda mövcud səciyyələri, qüdrətləri yox edir. Gözəl paltarlar, hər növ tualetlər [bəzək-düzək], tramvaylar, avtomobillər, şəhərlərin rahat yolları bizi arvadlar kimi nazik, həssas, ə'sabı [əsəbləri] zəif yapır. Məktəblərdə mütəallimlərin [şagirdlərin] dimağları [beyinləri] cürbəcür elmlərlə doldurulur. Başları nə mərtəbə dolu isə, əzələləri o mərtəbə işlədilmir. Onlardakı fitri səciyyələr (məsələn, bir təhlükə qarşısında şaşırmamaq, kəndini qeyb etməmək, vəziyyətə hakim qalıb eyi düşünə bilmək, cəsur olmaq kimi) qeyb olub gedir. İbtidai yaxud edadi və ya ali dərəcədə təhsil görsün, həyat davası meydanına atılan bir cavan pak dırnaqları, nərmin [yumuşaq] əlləri, nazan [nazlı] rəftarı ilə bəlkə arvadlar məclisində bir qəhrəman, bir qalib ola bilər. Fəqət əsl həyat davasında o məğlubdur, çünki qorxaqdır, çünki mənəvi vücudu dərəcəsində maddi bədəni qüvvətli deyildir. Böylə cavanlarla biz İngiltərəni, İngiltərənin böyük imperiyasını mühafizə edəməyiz."

General bu sözlərini ingilislər haqqında söyləyirdi. O ingilislər ki, futbol oyunları ilə, hər cür velosiped, at, avtomobil yarışları ilə bütün dünyada şöhrət qazanmışlardı. Halbuki general bu kimi oyunların, yarışların düşünülən faydanı vermədiklərini və insanlardakı səciyyələri meydana çıxarmadığını iddia edir və eynən şu sözləri söyləyir: "Futbol oyunları, hər növ yarışlar, onlara məşğul olanları yaxın zamanda ağılsız bir hala gətirəcək."

General mədəniyyətin zəiflətdiyi gəncliyi diriltmək, ona əsl qüvvətini və onun ruhunda qapalı qalmış səciyyələri meydana vermək üçün izçilik deyilən tərbiyə üsulunu tövsiyə edirdi. Baden-Pauel vasi [geniş] ingilis müstəmləkələrində çox gəzmişdi. Orada vəhşi heyvanlar ovçularını, böyük meşələrdə yaşayan yerliləri, işlənməmiş torpaqları ziraət ediləcək [əkilib-biçiləcək] bir hala gətirən və bütün həyatları daimi bir məşəqqət içində keçən insanların həyatını görmüş və onları tədqiq etmişdi. Həzrəti-Adəmdən bəri insan ayağı basmamış nəhayətsiz meşələrin arasında yaşayan qəbilələrin həyat davasında nasıl müvəffəq olduqlarını, təbiətin mərhəmətsiz qüvvətləri ilə nasıl mübarizə etdiklərini, əxlaqlarının çəkdikləri məşəqqətlə mütənasibən nasıl yüksəldiyini misal göstərib ingilis gəncliyini də bu üsulda tərbiyə etmək lazım olduğuna inanırdı.

Vücudun istədiyi idmanı vasi ovalarda, çətin dağlarda gəzərək, əylənərək və heç bir qeydə bağlanmayaraq təlim etmək, şəhər uşaqlarının da xoşuna gedəcək bir şey idi. Onun üçün generalın fikri dərhal ətrafa yayıldı. Bir il içində ingilis uşaqlarından 100 min kişilik [nəfərlik] bir "izçi ordusu" vücud buldu. Beş-altı il sonra da bu ordu 500 min oldu. Bu hərəkət yalnız İngiltərədə qalmadı. Amerikada, Fransada, Germaniyada, İtaliyada, Yaponiya və hətta Çində belə izçilik təşkilatına böyük əhəmiyyət verildi. Hökumətlər bu üsulun milli müdafiə üçün olan əhəmiyyətini layiqi ilə anladıqlarından, təşkilata səmimi və ciddi surətdə qatışdılar və təşviq etdilər.

İzçiliyin Cahan davasında [Dünya müharibəsində] nə dərəcə faydalı olduğunu indi tamamən bilməyiriz. Bunu yaxında öyrənəcəyiz. Şu qədər deyəlim ki, ingilislərin bu davada təşkil etdikləri ingilis cavanlarından mürəkkəb [ibarət] orduları əsgərlik nöqtəsindən böyük bir təlim görməmişlərdi. Onlardakı izçilik tərbiyəsi üçdörd ay içində ən mükəmməl bir əsgər olaraq yetişməyə kifayət etmişdi və bu ingilis cavanları Germaniya qoşunlarının müdhiş hücumlarına bütün Müttəfiq qoşunlarından artıq dayanmışlardı. Fransızlar, italyanlar ricət [geri çəkilmə] yolları kəsilincə təslim olub əsir düşdükləri halda, ən yekəsi 19-20 yaşından ibarət ingilis qoşunları son nəfərlərinə kimi mübarizə və mücadilə etmişlərdir. Təyyarə, zirehli avtomobil hücumlarında dəxi ən çox cəsarət göstərən yenə ingilislər olmuşdur. İştə bu cavanların digər millətlərdən ziyadə ölümdən qorxmazlıqları general Baden-Pauel sayəsindədir.

Cavan Azərbaycan Cümhuriyyətinin cavan övladları üçün də izçilik təşkilatından istifadə etmək vacibdir. Bir neçə məqalə ilə bu təşkilatın əsaslarından bəhs edərək müəllimləri, mürəbbiləri [tərbiyəçiləri] tənvir etmək [məlumatlandırmaq] istəyirəm. Yazda dəxi Gəncə türk uşaqları arasında izçilik təşkilatına xüsusi surətdə çalışacağam və əminəm ki, bu fikrimə yoldaş olacaq müəllim və mürəbbi arxadaş da bula biləcəyəm.

Tofiq Nurəddin Ağayev

İSLAM MƏŞİXƏTİ

"Azərbaycan" cəridəsində [qəzetində] "Məşixət məsələsi" ünvanlı məqaləni oxudum. Məlum olduğu üzrə şəriəti-islamiyyə mühafizə və icrasına etina olunmaq zamanı təqərrüb etmişdir [gəlib çatmışdır]. Lihəzə [buna görə] mən dəxi bir nəfər müslüm [müsəlman] adı daşıyanlardan olduğum üçün, naqis də olsa təsəvvür ərz etməyə [fikrimi deməyə] haqlıyam zənn edirəm.

İslam məşixəti denildikdə əvvəla diyanətin ədəmi-diyanətə [dindarlığın dindar olmamağa], ya maddiyyat və təbiiyyatın ruhaniyyata [maddi və fiziki şeylərin mənəviyyata] müqayisə və tərcihi və diyanət tərəfinin iltizamı [tərəfinin tutulması] və saniyən [ikincisi] ədyan [dinlər] arasında islamiyyətin ən ali və muxtar [seçilmiş] və əsləh [ən yaxşı] bir din olmaq fəlsəfəsi xatirə gəlir. Fəqət şu fəlsəfələrin təfsil [izah] zamanı daha sonralarda gələsidir. Feilən islam məşixəti doğru və səhih bir əsasla təşkil olunarsa, ərz etdiyimiz mətalib [mətləblər, məsələlər] dəxi əhsən vəchlə [ən gözəl şəkildə] həll olunar. Yenə də müqəddimə [giriş] olaraq bir qaç [bir neçə] söz söyləməliyiz:

Demək olar ki, dühati-fəlasifə və "sayisin" [fəlsəfə və siyasət dahiləri] şu rəydə əqləbiyyəti [çoxluğu] təşkil edir ki, hər bir təsis olunmuş dövlətin əsası diyanətlə olsa, onda bir istiqrar [sabitlik], bir mətanət, bir davam ümidində olmaq olar. Lakin imansız bir dövlət sərab nümayişindən başqa bir şey olammaz. Bizim cavan və cavanbəxt [bəxti açıq] dövlətimiz Azərbaycanın dəxi ibtidayi-təşkili [təşkil olunmasının başlanğıcı] dini-mübini-islamın [yaxşını pisdən ayıran islam dininin] rayəti-hidayətü irşad [doğru yolu göstərən bayrağı] və zıllü pənahi-imdadı [xilas edən və kömək edən kölgəsi] ilə olarsa, onun davam və imtidadına [uzunluğuna] ricayi-vasiqdə bulunmaq [etimadlı bir şəkildə ümid etmək] olar. Azərbaycan dövləti-müəbbədəsində diyanəti-islamiyyə rayətini islam məşixəti vasitəsilə mürtəfe etmək gərəkdir. [Əbədi Azərbaycan dövlətində islam dininin bayrağını şeyxülislamlıq vasitəsi ilə ucaltmaq lazımdır.] Böylə isə islam məşixəti hər vəch və səbk [yol, üsul] ilə olsa, həm də etinaya və müstəhkəm [möhkəm] bir ehtiyata mənutdur [bağlıdır]. Mən sənələrdən bəri təşkilati-milliyyələrimizə diqqətlə baxıb düşünməkdəyəm – əhali və mütəfəkkirlərimizin rəyləri qaliba bu nöqtəyə mütəvəccihdir [yönəlmişdir] ki, hər vəchlə olur-olsun, bir cəmiyyət, bir təşkilatımız olsun, sonra islah edəriz, ya [islah] olunar! Məmafih [ancaq] qalibən [əksər hallarda] sonra fasid [pis] nəticələr verərək büsbütün təşkilat və cəmiyyat namından [adından] nifrət etməyə məcbur oluruz! İslam məşixəti dəxi sair cəmiyyətlər kimi sonralar islah olunar xülyası ilə etinasızcasına təşkil olunarsa, məazallah [Allah eləməsin], əsli-islamiyyətdən birəğbət olmağa qalibi-nas üçün haqq vermək imkanidir! [əhalinin əksəriyyətinin islamiyyətin əslindən üz çevirməsinə haqq vermək mümkün ola bilər!]

Şimdi əsl mətləbə rücu edəlim [qayıdalım]:

İslam məşixətindən bizim ümid etdiyimiz məsail [məsələlər]: əvvəla aləmi-islamı tərəqqi və təaliyə [ucalmağa] sövq edən və Qurani-şərifimizin icab və əmr buyurduğu ülum [elmlərə] və maarifə kamalınca tərvic [rəvac vermək] və təşviq və əhalini məhkum [məcbur] etmək; saniyən [ikincisi] əsrar və dəqayiqi-şər'iyyə [şəriətin sirləri və incəlikləri], siyasəti-ilahiyyə və üxuvvəti-islamiyyənə [ilahi siyasət və islam qardaşlığını] layiqincə müraat [riayət] edərək təlqin etmək; salisən [üçüncüsü] mürafəati-şər'iyyədə [şəriət hökmlərində] büs-bütün tərəfi-ədaləti mülahizə buyurmaq [ədalətin tərəfini tutmaq]; rabiən [dördüncüsü] mehma-əmkən [mümkün mərtəbədə] ədilleyi-nəzəriyyə müqtəzasınca [nəzəri dəlillər əsasında] beynəlmüslimin vaqe olmuş fər'iyyati-müxtəliffihaya [müsəlmanlar arasında əmələ gələn ikinci dərəcəli ixtilaflarda] nöqteyi-tövhid və vifaq [birlik və uzlaşma nöqtəsi] arayıb bulmaq; xamisən [beşincisi] əhkami-zahirə təlqinindən [zahiri hökmləri təlqin etməkdən] daha ziyadə müsəlmanlara əxlaqi-həsənə [yaxşı əxlaq] və ittihadi-islam [islam birliyi] və qeyrəti-namus [namusu qorumaq] və mücahideyifi-səbilallah [Allah yolunda cəhd etmək] müəllimləri yetirib təyin etmək.

Madam ki, məşixətdən bu dərəcə, bəlkə daha böyük məsuliyyətli təmənna və ümidlərdəyiz, məşixət nasıl təşkil olunması varesteyi-bəyandır [söyləməyə ehtiyac yoxdur]!

Əski üsul tərtibat və təyinata alışmış dünya tamahkarları, mənasibi-ruhaniyyəni də dükandarlıq nəzəri-şəamət-əsərilə vəsayət və əsbab vasitəsilə dərdəst etməyə çalışacaqlardır [mənəvi mənsəbləri də uğursuz dükançılıq nəzəri ilə qiymətləndirib, müxtəlif vasitələr və bəhanələrlə ələ keçirməyə çalışacaqlar]. Şübhə yox yaxşı-yamanı, doğruyalanı, şər'i və şeytani əhliyyəti [şəriətə uyğun yaxud şeytana məxsus xasiyyətləri] zahir simada görüb seçmək səhih deyildirsə də, nasıl olursa ye- nə təzvir, məkr və xədyə [saxtakarlıq, yalan və fırıldaq] sahiblərindən qurtulmaq da qolay və səhl [asan] olmayacaqdır. Məazalik [bununla birgə], keçmiş idarati-şər'iyyə və amali-qüzzatı [şəriət idarələrini və qazilərin əməllərini] mizan edərək [tərəziyə vuraraq] hökuməti-cəliləmiz [uca hökumətimiz] ehtiyatkaranə hərəkətdə bulunarsa, bəzi şüruri-nəfslərdən [nəfslərin şərlərindən] təxlisi-giriban etməsək də [yaxamızı qurtarmasaq da], bütün-bütünə əşrar məl'əbəsi də [şərlərin oyuncağı da] olmarız! Zənnimcə hökuməti-cəliləmiz islam məşixəti təşkilində əcələ etməzsə daha münasibdir. Hər bir mütəfəkkir – islam mühibbi [islam dostu, islamı sevən] təriqeyi-ehtiyati [ehtiyat yolunu] düşündüyü kimi hökumət[in] nəzəri-alisinə [ali diqqətinə] ərz edər, hökumət ricalı [adamları] da düşüncələrdən birər düsturi-əməli-səhih [düzgün bir nizamnamə] cəm edib [yığıb, tərtib edib] onun tibqincə [onun nü-munəsində] məşixət təşkilinə iqdam və sərfi-ehtimam edər [girişər və çalışar]!

«AZƏRBAYCAN» qəzetinin 1919-cu il 5 fevral (Çərşənbə günü) tarixli 106-cı nömrəsinin ADA Universitetinin dəstəyi ilə transliterasiyası

Böylələkdə biqövli-füqəha [fiqh alimlərinin sözü ilə] təşili-əhkamişər'iyyə [şəriət hökmlərinə ara vermək] lazım gəlməz; zira səhih tərtib hüsula gəlincəyə qədər sabiqi vəz'lə [əvvəlki qanunları tətbiq etməklə] hər qazı öz vəzifəsini kəma-fissabiq [əvvəlki kimi] icra edər! Fəqət səhih düturüləməl təhsilində [düzgün nizamnamənin əmələ gəlməsində] mümkün olduqca təcil etməlidir [tələsmək lazımdır], müsamihə və müsahilə edərək [yumuşaqlıq və laqeydlik göstərərək] iləbəbəd [əbədiyyətə qədər] əhaliyi-islamiyyəni [müsəlman xalqı] əşrar [şərlər, pisliklər] əlində və şəriəti-mütəhhərə əhkamını [pak şəriətin hökmlərini] füccar [əxlaqsızlar] idarəsində buraxmamalıdır. Azərbaycan hökumati-cəliləsi bir islam müəssisəsi olmalıdır ki, davam və istimrar ilə [uzun ömür sürərək] yaşasın!

Düsturüləməl düşüncələrindən bir nümunə olaraq mən kəndi düşüncələrimdən bəzi cümlələr söyləyib, ətraflıca düşünüb ərz etməyi də üləmayi-ə'lam və ürəfayi-kiram [alimlərin qabaqcılları və ariflərin böyükləri] həzəratından [hüzurlarından] təmənna edirəm. Mənim zənnimcə məşixət və qəzavət ya məhkəmeyi-şər'iyyə [şeyxülislamlıq yaxud qazılıq yaxud şəriət məhkəməsi] təsisinə bir islam hökumətində əşəddi-ehtiyac [şiddətli ehtiyac] olduğu bədihi [açıq-aşkar] bir məsələdir. Lakin bu əsaslar nasıl olsun ki, həm şəriəti-müqəddəsə, həm hökuməti cəliləyi-islamiyyəmizə müvafiq, camaat və əhaliyi-müslimani məmnun edə bilsin. Oxuduğumuz cəridə [qəzet] məqaləsindən intixab [seçki] məsələsi həm də dörd üzvdən mürəkkəb [ibarət] bir idareyi-məşixət [şeyxül-islamlıq idarəsi] təsisinə işar olunur [işarə vurulur]. Əvvələ mən intixab məsələsini pək səmimi təsdiq edənlərdənəm. Əlbəttə hər [işdə] ki, üqul və ara ittifaq edə [ağıllar və rəylər birləşə], o əmr eyni-haqiqət [tam bir haqiqət] olmasa da, qəribi-bəhaqq [haqiqətə yaxın] olar. Ha-kəza [eləcə də] dörd nəfər ya beş nəfər əzayi-müntəxəbədən [seçilmiş üzvdən] təşkil olunmuş bir məşixəti-islamiyyə, kəzalik [həmçinin] bir qəzaxana ya bir məhkəmeyi-şər'iyyə əhkam və füruati-diniyyəyə came olar [dinin hökmlərini və incəliklərini özündə cəm edər]. Fəqət əsl mətləb intixab məsələsinin nə surətlə icrasındadır!

Məlumdur ki, əvvəla Azərbaycan əhalisi maarifcə sadə, xüsusən məalimi-islamiyyədən [islam elmlərindən] əksəriyyət etibarilə ittilasız [xəbərsiz, məlumatsız] və savadsızdırlar. Məşixət və qəzaya [qazılığa] isə islam alimi gərəkdir. Saniyən [ikincisi], hər bir şəhər və qəryədə [kənddə] bir Cümə sureyi-şərifəsi oxuyub, əngəhtü zevcət demək bilən bir dükandar, əhali arasında nüfuz sahibi və ə'ləm-əl-müctəhidin [müctəhidlərin ən biliklisi] deyə məqbul [qəbul] olunmuşdur. Hansı yerin əhalisindən namizəd soruldüqda öz "molla rəhmanqulusunu" nəzərə verəsidir. Hər bir hilə və dəsisə [fırıldaq] ilə rus dövləti-mənhusəsinin [nəhs, alçaq rus dövlətinin] amalından istifadə edib ocaq və ziyarətgah olmuş savadsız və diyanətsizlər yenə də camaatımız tərəfindən intixab olunasıdırlar! Demək intixab haqqı verilmək ən güzidə [seçilmiş, üstün] bir hürriyyət və sieyi-ixtiyar [geniş ixtiyar] yolu olsa da, intixabçılarımız qərəzdən xali [uzaq] olmadıqlarından, doğru çıxmayır. Xüsusən alim intixabı. Əlbəttə cühəlanın alim intixabına haqqları yoxdur. Hələ müntəxəb əşxasın [seçilən şəxslərin] nə gunə fəzihətkar [nə qədər biyabırçı] olduqlarından və nasıl əhalini iğfal edərək [aldadaraq] özlərini intixab etdirdiklərindən [seçdirdiklərindən] və bilaxirə [daha sonra] nə kimi məfsədlərə [fəsadlara] bais olduqlarından bəhs olunsa, böyük bir divan və tarix yazmağa hacət görünər! Xülasə, bir kəlmə deyib durmaq ki, bizim intixaba haqqımız var, daha ümuri-idarələrimizi [idarələrimizin işlərini] islah edə biləriz, məncə yanlış bir qəziyyədir. Bəlkə intixab üsuluyla olduqdan maəda [başqa], bir daha müntəxəb şəxsin istedadını yoxlamaq və mizan etmək gərəkdir. Yoxlamaqsa hər halda və hər sahibi-hünərdə olarsa mümkün bir əmrdir [işdir]. Bir alimi, bir müctəhidi-fazili [fəzilət sahibi müctəhidi] mütəvəssit [orta səviyyəli] əhli-elm və fəzl sahiblərinin ictimasında [yığıncağında] bəhəqq [layiqli surətdə] mizan edib yoxlamaq mümkündür. Beşərt ki [bu şərtlə ki], heyəti-müməyyizə [seçən, qiymətləndirən heyət] bitərəf şəxslərdən tərəkküb etmiş [əmələ gəlmiş, ibarət] olsun!..

Məncə məşixət ya qəza ya məhkəmeyi-şər'iyyə əzası [üzvləri] hər bəldə və qəryədən intixab olunub namizəd göstərilən əşxasdan təşəkkül etməlidir; fəqət şu namizdələr Ədyan Nəzarətində [Din İşləri Nazirliyində] tərtib olunmuş səhih və məqbul məramnamə və proqramma mövcibincə [əsasında] və kənardan dəvət olunmuş iyirmidən əskik olmayan ərbabi-irfan hüzuruyla [irfan sahiblərinin iştirakı ilə] imtahan olunub, sonra vəzifə tapşırılmalıdır. İntixab isə, doğru üsul ilə olduqda şəxsi-müntəxəbin [seçilmiş şəxsin] əhali arasında etibar və əmniyyətini [güvənilirliyini] ifadə; və imtahan isə vaqedə [həqiqətdə, gerçəkdə] ləyaqət və istedadını məlum edər. Əgər müntəxəb imtahan verə bilərsə, əhali arasında qazandığı nüfuz və etibarın həqiqi olduğunu, verə bilməzsə dəsisə və hiləkar olduğunu meydana çıxarar.

Məlumdur ki, müstəqbəldə [gələcəkdə] ruhani məktəblərimiz sayəsində həqiqi alimlər və şəriət xadimlərimiz yetişəsidir, vəli [amma] feilən təzvir [yalan, fırıldaq] əhalisindən istixlas [qurtulmaq] üçün gərəkdir şiddətlə ehtiyatkar davranmaq.

İntixab üsulu isə demokrat intixab şəraitinə müvafiq olmaqla bir də intixab əmrinə mübaşir olan əşxasın [seçki işinə girişən şəxslərin] bitərəf və kənardan gəlmə olub, əhaliyə iman və diyanət naminə doğru və dürüst intixab etmələrini tövsiyə edərək bəlkə də yəmini-müəkkəd [möhkəm and] ilə hazırlanıb sonra intixab etməlidir. Bir az müddətdə mütəəddid [çox sayda] intixablardan əqləbi-əhli-bəsirətə [bəsirətlilərin çoxuna] ləyüəd [saysız-hesabsız] təcrübələr hasil olmuşdur. Məzlum və avam əhaliyi-məsuməni [günahsız camaatı] hər dəsisəkar [hiləkar] öz məramına alət etdiyi göz önündədir.

İdarələrin əzasına [üzvlərinə] gəldikdə: məlumdur ki, sədri-islamdan, yəni xüləfayi-raşidin həzrətlərindən bir neçə müddət sonradan şimdiyə kimi islam arasında məzahibi-xəmsə [beş məzhəb] denilən beş məsləki-şər'i [şəriət məsləki, cərəyanı] mövcuddur. Bizcə bunlar gec və tez əsasi-dinə ricətən [dinin əsasına qayıdaraq] məzhəbi-vahid [vahid məzhəb] olacağı günlər çox da uzun müddət çəkməz! Feilən beş məzhəbin üləmasından təşkil olunmalıdır. Fəqət məhəl [yer] və əhalinin şan və halını müraat etmək [gözləmək, ona riayət etmək] dəxi əlzəmdir [vacibdir]. Hər bir məhəldə ki əhali bir məzhəbin müqəllidləridir [arxasınca gedir], üç nəfərdən mütəşəkkil bir məhkəmeyi-şər'iyyə idarəsi orada təşkil olunmalıdır. Hər məhəldə ki iki, üç, beş məzahibin müqəllidləri vardırlar, orada hər məzhəbdən bir nəfər bəsirətli alim şəxs intixab və imtahan olunaraq idarəyə əza salınmalıdır.

Məşixət isə əlbəttə gərəkdir məzahi-bixəmsə üləmasından bir nəfər ittihad [birlik] və islam tərəfdarı alimin sədarəti ilə təşkil olunsun.

Cəlal

MƏTBUAT

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət "Müsavat" firqəsinin türkcə (ruscası da olacaqdır) naşiri-əfkarı [mətbuat orqanı] olan "İstiqlal" qəzetəsinin birinci nömrəsi çıxmışdır. Baş məqaləsi tarixi-hürriyyətə [azadlıq tarixinə] bir nəzər salaraq, hər inqilabın bir hürriyyət, cahan inqilabından ibarət aləmşümul müharibənin də istiqlal və millətlərə hüquq şüarı doğurduğunu və Azərbaycanın da bu yola süluk etdiyini [bu yola addım atdığını] qeydlə, bu uğurda firqənin çəkdiyi müşkülatı böylə təsvir edir:

"Ah, Azərbaycan, biz sənin haqqını tələb etmək deyil, yalnız adını söyləmək üçün nə qədər müarizlərə [etirazçılara, müqavimətçilərə] rast gəldik, nə töhmətlərə məruz qaldıq! Azərbaycan muxtariyyəti deyirdik, soldan-sağdan hər növ hücuma məruz qalırdıq. Biz «Azərbaycanın torpaqlarını qızdıran atəşi-müqəddəsi» kökslərimizdə bəsləmək istəyirdik, bizə Moskvada yanacaq «məşəli» nişan verirlərdi. Biz aləmi-mədəniyyətə kəndi dilimizin, kəndi mədəniyyətimizin ruh və rəngi ilə pərvərdə [tərbiyə] edilmiş bir millət çıxarmaq istəyirdik, bizə Ərəbistanı göstərirlərdi. Biz muxtariyyət diləyirdik, bizə xarabazar vəd edirlərdi."

Fəqət bu gün Azərbaycan istiqlalı həqiqət olaraq meydana çıxmışdır. Əvvəlcə "Müsavat"a məxsus olan bir fikir bu gün millətin şərik olduğu bir məqsəddir.

Ona görə firqə qəzetəsincə:

"Bu bizim mənəvi zəfərimiz, ruhani qələbəmizdir. Bu qələbəyə biz binnisbə [nisbətən] az bir zaman içərisində gəldik. Fəqət bu az zaman içərisində çox böhranlar keçirdik. Vaxt oldu firqə tamamilə yalnız qaldı. Vaxt çox çəkmədi firqəni yalnız buraxanlar nə qəbahət işlədiklərini anladılar.

Azərbaycan məfkurəsi, firqə türk demokratiyasının idraklı qisminə istinad edərək irəliləmişdi. Bu, düşmənlərimizin dediyi kimi xan, bəy və ağa fikri deyil, türk demokratiyasının böyük idealı idi!

Bakı Azərbaycan atəşgədəsinin ocağı olduğu kimi, Azərbaycan fikrinin də mənbəyi idi.

Lakin Azəri türklərinin istiqlalını bəzi millət düşmənləri çəkəmməyirdilər. O idi ki, bolşeviklərlə daşnaklar bu ocağı söndürmək, bu mənbəni qurutmaq istədilər.

Mart hadisəsi meydana gəldi. Fəqət Azərbaycan atəşi kimi fikri də söndürülənməz idi.

Çünki:

Xuni-ərbabi-həmiyyət qərq edər zalimləri,
Məşəli-əfkari-əhrarənə sönməz xun ilə."

"İstiqlal" qəzetəsinin nəşrindən məqsəd nədir? Bu suala yenə həman məqalə bərvəchiati [aşağıdakı kimi] cavab verir:

"İştə bu xunlarla [qanlarla] söndürü-ləmməyən və bu gün hər kəsi kəndisini tanımağa vadar edən, yolunda dönməz bir əzmlə cihad etdiyimiz Azərbaycan istiqlalını müdafiə üçün "İstiqlal" nəşrə başlayır."

Bu uğurda qəzetənin xətti-hərəkəti necə olacaqdır? Yenə həman məqalədən cavab alalım:

"«İstiqlal» firqənin əvvəlcə nəşr etmiş olduğu mətbuatın getdiyi yolu təqib edərək hökumətimizi xalqın ehtiyacını anlamağa, xalqımızı da hökumətin müşkülatını dərk etməyə çağırmaqla, istiqlalımızın beynəlmiləl bir təsdiqə nail olmasını hazırlayacaqdır.

Bu xüsusda tutacağımız yol isə bittəb' [təbii olaraq] Türk Ədəmi-Mərkəziyyət «Müsavat» yoludur ki, lisani-Tofiqdə:

«Millət yoludur, haqq yoludur tutduğumuz yol,
Ey haq yaşa, ey sevgili millət yaşa var ol!»
deyə tərif edilmişdir."

Rəsulzadə Məhəmməd Əmin cənabları imzası ilə yazılmış bu baş məqalədən əlavə, Seyid Hüseyn [Sadiq] cənablarının "İsmailiyyə"si ilə Əli Yusif əfəndinin "Bu günün vəzifəsi", şair [Abdulla] Şaiqin "Vətənin yanıq səsi" qəzetəyə başqa bir ruh verməkdədir. Bunlardan əlavə qəzetədə bir çox firqə həyat və bəyanatına aid materiallar vardır.

Yeni rəfiqimizi təbrik, məqsədinə nail və fəaliyyətində müvəffəq olmasını arzu ediriz. Əmin ol rəfiqimiz:

"Bir şəm' ki haqdan yana heç bad [külək, yel] ilə sönməz!"

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Bələdiyyə İdarəsində

* Bələdiyyə İdarəsi Bakı polismeysterinə İskələ [Liman] dairəsi müfəttişinin 31 yanvar 1919-cu sənədə göndərdiyi məktubunu göndərərək məlum etmişdir ki, Bələdiyyə İdarəsi hökumət indində [nəzdində] şəhəri polis məxaricatından azad etmək barəsində təşəbbüsatda bulunur. Binaənileyh [ona görə] İskələ dairəsi müfəttişinin vəsiqədə göstərdiyi məxaricatı verə bilməyəcəkdir.

* Bələdiyyə İdarəsi Bakı polismeysterinə məlum etmişdir ki, Dövlət Teatrosu icarədarı Amiraqo şəhər vergisini verməkdən imtina edir. Halbuki həman vergilər bu vaxtadək biletlərdən alınmışdır. Bələdiyyə İdarəsi qət etmişdir [qərara almışdır] ki, təcili surətdə vergilər alınsın və işbu iqdamatda [təşəbbüsdə, işdə] polis məmurunun Bələdiyyə İdarəsi nümayəndələrinə müavinətdə bulunmalarını rica və təmənna etmişdir.

* Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətinə müraciətən rica etmişdir ki, keçən sənələr vergilərini əhalidən almağa izin verilsin. Keçən sənənin 3 fevralında Bələdiyyə İdarəsinə izin verilmişdi, işbu vergilər alınsın. Fəqət şəhərdəki əhval, məsələn Mart hadisatı və qeyrə işbu vergiləri almaqdan məhrum etmişdir. Bələdiyyə İdarəsi Daxiliyyə Nəzarətindən rica etmişdir ki, işbu məsələ nəzəri-etibara alınmalıdır. Zira şəhər kassasının fəna əhvalı Bələdiyyə İdarəsini fəaliyyətdən məhrum edir. Bir də vergilər şimdiki hesab deyil, 1918-ci sənə hesabı ilə alınacaqdır.

Bakı əhalisinə

Vətəndaşlar!

Səpmə yatalaq naxoşluğundan kəndinizi mühafizə etmənin ümdə şəraiti [şərtləri] libasınızın, paltarınızın və bədəninizin təmizliyidir. Mərkəzi Ev Komitəsi əhalinin bu barədə ehtiyacını nəzərə alıb şəhərin çox nöqtələrində füqəra sinfi [kasıblar] üçün **pulsuz hamamlar** açdırır. Hamamda yuyunanların paltarları hamamda dezinfeksiya təriqi [yolu] ilə təmizlənib, onlarda olan bit və qeyri həşəratlar yandırılacaqdır. Halhazırda Maqazinni və Nijni Priyut küçələrinin küncündə, Mironovun 213 nömrəli hamamı fəaliyyətə başlamışdır. (Hamam erkəklər üçün səşənbə [çərşənbə axşamı], pəncşənbə [cümə axşamı] və şənbə günləri və qadınlar üçün düşənbə [bazar ertəsi], çaharşənbə [çərşənbə] və cümə günləri açıq olacaqdır.) Bundan əlavə, bu yavuqda Bayılda dəxi hamam açılmağına iqdam olunmuşdur [addım atılmışdır]. Yeni hamamlar açıldığı zaman əhaliyə elam ediləcəkdir [bildiriləcəkdir].

Mərkəzi Ev Komitəsinin Səhiyyə şöbəsi əhalini bu hamamlardan istifadə verməklə kəndilərini və yavuq adamlarını həmin müsri [yoluxucu] naxoşluqdan nicat tapmağa dəvət edir.

Kəsbkarlar İttifaqı nümayəndələri general Tomson hüzurunda

Srağagün Kəsbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] nümayəndələri İngiltərə qoşunları komandanı general Tomson tərəfindən hüzura qəbul edilərək bir neçə məsələ barəsində müzakiratda bulunulmuşdur. Nümayəndələr general cənabları indində [nəzdində] işbu məsələlər üçün təşəbbüsatda bulunmuşlar:

1) Həbs edilən Babayev qardaşlarının azad edilməsi barəsində lazımi tədabirin ittixazı [tədbirlərin görülməsi] məsələsinə general demişdir ki, onların işlərinə ən yaxın zamanda baxılacaqdır.

2) Nümayəndələr generala məlum etmişlər ki, Bakı müharibəsi zamanında general Denstervill (sabiq İngiltərə qoşunları komandanı) Şuraya məxsus 5 milyon manat pulu götürmüşdü. Kəsbkarlar İttifaqı rica edirlər ki, həman məbləğ nəşri-maarif [maarifi yaymaq] və başqa yerlərə xərc edilmək üçün ittifaqa qaytarılsın. General cənabları demişdir ki, bu barədə o heç şey bilməyir, fəqət məsələni ən yaxın zamanda təhqiq etməyi dəröhdə etmişdir [öhdəsinə götürmüşdür].

3) Nümayəndələr ərzaq məsələsinin günü-gündən fəna halını bəyanla rica etmişlər ki, ehtikarın [möhtəkirliyin] önü alınsın. General iqdamatda bulunmağı vəd etmişdir.

4) Tazəşəhərdə cinayət namı ilə bir çox siyasi həbslər edilməkdədir. Fəhlə təşkilatlarına mənsub yoldaşlar tövqif [həbs] edilmişlərdir. General bəyan etmişdir ki, teleqrafən məlumat alacaqdır.

5) Bir də nümayəndələr rica etmişlər ki, yerli mətbuatda məlum olduğu üzrə Bakının özündə bu hal hökmfərma olmaqdadır [hökm sürməkdədir]. General demişdir ki, bu barədə lazımi binagüzarlıqda bulunacaqdır [sərəncam verəcəkdir].

BEZ FƏQƏRƏSİ
[BEZ MƏSƏLƏSİ]

Ay yarım bundan əqdəm [qabaq] bir çox kənd və şəhərləri böyük və fəna bir xəstəlik əhatə etmişdi. O cümlədən bu mənhus mərəz Balaxanı kəndinə dəxi sirayət edib [yoluxub] bir çox xanimanları viran və bir çox qapıları da bağlı qoydurdu. Bu, hər kəscə məlum, təkrara heç bir lüzumu yox. Lakin söyləməkdən mənim məqsədim bir nəfər Balaxanı "vicdanlılarından" – ki hələ söyləmək istəməyirəm – kəndi vətəndaşları haqqında ibraz buyurduğu "fədakarlıqdan" bir qədər bəhs edib bu alicənabın nə dürlü "vicdanlı mütəəssib" [təəssübkeş] olduğuna qareini [oxucuları] aşina etmək istəyirəm. Bu cənab Balaxanı kəndxudası Məşhədi Əli Xasdan bir vəsiqə alaraq Tağıyevin fabrikasına müraciət eylər və iki min arşın ağ, xalq meyitlərini kəfənə tutub dəfn etməklik üçün alar. Sonra yenə dörd min arşın bez Balaxanı camaatı tərəfindən verilən priqavor [qərar] gücü ilə alar ki, bu da xalqın tuman-köynəksiz qalmamasına xidmət etsin. Məqsəd əlbəttə gözəldir! Ancaq şu nöqtədən ötəyə keçdikdə, cənabın yapdığı rəzalət şayani-nifrətdir [nifrətə layiqdir]. Çünki cənab füqəra meyiti adı ilə alan ağdan və xalqın ehtiyacına lüzumu olan bezdən bir arşın da olsun verməmişdir. Qabaqlarda eşidirdik ki, bu əfəndi aldığı ağ və bezlərin pulunu füqəranın ehtiyacına sərf edəcəkdir. Bu da ki, heç görülmədi. Fabrikadan aldığı ağ, bez və qaryola [yataq] üzlərini satıb, pullarını öz ciblərinə qoymaq istədikdə, üç-dörd nəfərin bundan xəbərləri olur. Cənab bunların hərəsinə 5-10 min manat verərək, onları bu tövrlə susdurmuşdur. Bu susdurmaq ancaq dörd nəfərə səmərə bəxş etdisə də, lakin füqəranı və camaatı susdurmadı. Camaat bundan bez, ağ və qaryola üzlərini istədikdə, uzun və kəşidə [iri, şapalaqlı] əllərini açaraq "çe besaxom", yəni nə yapayım; kimsə bu qəbahəti düşünməz və dörd-beş nəfər arasında təqsim etdiyimiz [böldüyümüz] para yenə neft işləri açılanadək yetərdi zənn edirəm; şimdi nə yoldaşlarımı söyləyə bilirəm, nə də ki məndə aldığım camaatın parası qalmışdır, deyə cavab verir. Şimdi mən üzümü dostanə bu cənaba tutub deyirəm ki, əfəndim, nə üçün füqəra sədəqəsi ilə varlanmaq istəyirdin? Səni kim bu işə vadar etdi? Səni qeyrilər bu işə vadar etdikdə, əcəba heç vicdanına müraciət etmədinmi? Əcəba bu dürlü işlər, bu gunə [bu cür] qəbahət və rəzalətlər nə üçün şimdiki zamanda meydana çıxır?

Bu gün hər bir şəxs hökumətinə sadiq qalmaq, onun rütbəsini ucaltmaq arzusunda olduğu üçün bu kimi cinayətlərin önünü almağa qalxışır. Məəttəəssüf [təəssüf ki], bir para vicdansızlar bu kimi mənhus hərəkətlərlə hökumətin rütbəsini azaltmaq və onu cahaniyyan [dünya xalqları] nəzərində mühəqqər [xar] və zəif göstərməyə çalışırlar. Haşa, əfəndim, zənn etdiyin kimi deyildir. Bu gunə xəyanətliklərə və xainlərə cəza verməkdə hökumətimiz pək iqtidarlı və pək güclüdür. Dəxi sözümə tul verməyib [sözümü uzatmayıb], bu kimi xəyanətlərə və bunlar kimi xainlərin yapdıqlarına möhtərəm Azərbaycan Hökumətimizin nəzərini cəlb edib və bu kimi xəyanətliklərin önünü almağı rica və istirham ediriz.

Ayn.

AZƏRBAYCANDA

Bərdədən (Cavanşir qəzası)

Bir az əqdəm [qabaq] ağır ispanyol xəstəliyini keçirtmiş camaat şimdi də səpmə yatalaq xəstəliyinə mübtəla olur. Sabiq dövlət tərəfindən açılmış xəstəxanamız və məccani [pulsuz] əczaxanamız varsa da, keçirdiyimiz hərc-mərc nəticəsi olaraq bunlardan bir əsər belə qalmamışdır. Xəstəsini təbibə götürən camaat dərman almaq üçün xüsusi əczaçıya (aptekçiyə) müraciət edir. Bu isə 50 rubləyə tamam olacaq bir reçetəyə 250 rublə və daha fəzlə alaraq camaatı sıxındırır. Bunun üçün bir çarə edilməsini artıq dərəcədə rica edərdik. Zira bir tərəfdən xəstəlik, digər tərəfdən də böylə bimürvət əczaçı əlindən artıq sıxıntı çəkiriz.

* Nuxu (Şəki) - Zaqatala şose yolları haqqında Parlaman iclasına idxal edilmiş sorğunu qəzetələrdən oxuduq. Bilməm nədənsə Yevlax-Şuşa şosesi haqqında bir söz belə söylənməmişdir. Burası denilməyəcək bir surətdə dağılıb bərbad olmuşdur. Bu yollardan üburat [keçmək] qayət də müşküldür, xüsusən yağmurlu havada. Şose üzərində öylə yerlər var ki, müsafirlər piyada getmək məcburiyyətində qalırlar. Bu səbəbdəndir ki, nəqliyyat işləri çətinləşib, kirayə [yük və sərnişin daşıması] qiymətləri çox yüksəlmişdir.

* Poçta-teleqraf işlərinin çox fəna olduğundan mərkəzdən bixəbər qalırız. Hökumət tərəfindən poçtanı həml [daşımaq] və nəql etmək üçün müahidə [müqavilə] bağlanmışsa da, həman zat poçtanı daşımağa heç də etina etməyir. Öylə olur ki, aylarla poçta alınmayır. Məsələn, Parlaman dəvət edilməzdən əvvəl Şurayi-Milli tərəfindən Azərbaycan əhalisinə xitabən nəşr edilmiş müraciətnamələr burada, fəqət iki gündür ki, alınıb elan edilmişdir.

Teleqraf işləri də böylə, məsələn: sabiqdə Bakıdan iki gün fasiləsi ilə adi məktublar alınırdı. Şimdi isə teleqramı üç gün müddətində almaq belə olmayır. Bunun səbəbi (məhəlli poçta-teleqraf idarəsi müdirindən aldığım məlumata nəzərən) bütün vilayətin bircə xətlə işləməsidir. Halbuki Yevlax istasyonu yavuqluğunda azacıq bir məsafənin təmir edilməməsindən dolayı iki xətti-müntəzəm asudə qalmışdır. Bundan maəda [başqa] teleqraf ağaclarının tamamı çürüyüb davamsız olduqlarından xətt də tez-tez təxrib [xarab] olur.

Mirməcid

ERMƏNİSTANDA

Ermənistanda aclıq

Ermənistan acından ölür. Hər gün minlərcə erməni acından həlak olur. Ermənistanı adamsızlıq təhdid edir. Aclığa giriftar olmuş Ermənistanın halını islaha çalışmaq qəsdi ilə başda Ermənistan Baş naziri olmaq üzrə Parisə xüsusi bir [heyəti-]mürəxxəsə [nümayəndə heyəti] göndərilir.

Aramın vəfatı

Ermənistan Daxiliyyə naziri Aram Manukyan İrəvanda yatalaqdan vəfat eyləmişdir. Yenə yatalaqdan Aleksandropolun sabiq şəhər rəisi Kamsarakan vəfat eyləmişdir.

Qarsda

Bugünlərdə Fransa nümayəndəsi kapitan Puade-Bar İrəvandan Qarsa hərəkət eyləmişdir. Müşarünileyh [adı çəkilən şəxs] orada Müsəlman Milli Şurası ilə Qarsın ermənilərə təslim edilməsi barəsində və ümumən müsəlmanları sakit etmək üçün danışığa girişəcəkmiş. Ermənilər tərəfindən Qarsa göndərilmiş olan məmurları müsəlmanlar Qarsa buraxmadıqlarından, geri qayıtmışlardır. Məhəlli [yerli] müsəlmanların ermənilərə olan əlaqələri təhdidamizdir. Türklər məhəlli müsəlmanları son dərəcə gözəl təslih etdirmişlərdir [silahlandırmışlar] və onlarda kifayət edəcək qədər silah vardır. Şəhərin müxtəlif hissələrində olan ingilis əsakiri [əsgərləri] müxtəlif iskladları [anbarları] mühafizə edirlər.

İrəvanda tif

İrəvanda dəhşətli surətdə yatalaq xəstəliyi (tif) hökmfərma olduğundan [hökm sürdüyündən] bütün məktəblər qapadılmışdır.

TEATRO VƏ MUSİQİ

Allah rəhmət eyləsin

Bir çox gənc həyatları vaxtsız torpaqlara gömən tif xəstəliyi aqibət istəkli yoldaşımız, cavan artistimiz Surxay Allahverdiyevi də apardı. Surxayın müəssir [təsirli] və cazibədar səsinə alışmış qulağımız artıq onun səsini eşitməz oldu. Gənc Cümhuriyyətimizin gənc səhnəsi gələcəyə böyük ümidlər verən musiqi istedadını yavaş-yavaş ibraz etməkdə [göstərməkdə] olan xidmətçisini qeyb etdi. Surxay, əslən İran təbəəsi ailədən isə də, Qarabağda təvəllüd tapıb [anadan olub] təlim almış və hələ pək gənc ikən istedadını göstərməyə başlamışdı. Böylə ki, möhtərəm Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti onun gizlin istedadını anlamış və ona tərəqqi vermək üçün kəndi heyətlərinə qəbul etmişlərdi. Gözəl səsi, musiqi istedadı olduğu kimi, qayət həssas vətənpərəst bir qəlbə malik idi. Milli səhnəmizə böyük xidmətlər vəd edirdi, fəqət heyhat! Bir neçə nəfər qarabağlı arxadaşlarımla bərabər mərhuma rəhmət oxur, səhnə arxadaşlarına Cənabi-haqqdan təsəlli və tofiq [kömək] niyaz eylərəm.

Əli Yusif

Doktor Əliheydər Allahverdiyev

Daxili naxoşları qəbul edir:

Səhər saat 8-dən 10-adək; axşam saat 4-dən 6-yadək. İçəri şəhərdə Malı Krepostnovı küçədə 8 nömrəli evdə. Telefon nömrəsi 36-91. Малая-Крѣпостная ул. д. № 8. Телефон № 36-91.

Doktor Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmraza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Doktor Ağahüseyn Kazımov

Qayıdıb əmrazı-daxiliyyəyə [daxili xəstəliklərə] mübtəla olan naxoşları qəbul etməyə şüru etmişdir [başlamışdır]: səhər saat 10-dan 12-yə kimi; axşam saat 4-dən 6-ya kimi. Ünvan: Parapetdə, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbədə. Telefon: 86-27.

2655

Doktor
Samuil İzrailoviç Kopelioviç

Daxili və əsəbi mərəzə mübtəla olanları hər gün axşam saat 5-dən 8-ə kimi qəbul edir. "914" dəvasını [dərmanını] istemal edir [işlədir]. Voronsovski caddədə nömrə 17, ikinci mərtəbə. Telefon 50-82 və 93.

Doktor İ. Q. Sibiroviç

Daxili və uşaq xəstələrini qəbul edir səhər saat 9 - 12-yədək; axşam saat 4 - 6-yadək. Staro-Poliseyski küçədə nömrə 25 (Kolyubakinski küçəsinin küncündə). Telefon nömrə 42-12.

2658

Təcrübəli buxqalter

Üç ayın müddətində ən yeni italyan sistemasında türk və rus dillərində mükəmməl surətdə buxqalteriya öyrədirəm. Hakəza firmalarda buxqalteriya işlərini tənzim etməyi qəbul edirəm. Ünvan: Krasnovodski caddə "Dvortsovı" mehmanxanasında nömrə 19.

2674

Yer axtarıram

Nazirə ya müdirəlik yeri axtarıram. Xarici dillərə malikəm. Ünvan: Suraxanski və Tatarski 176 nömrəli evdə Rəcəbovun mənzili.

2675

İslamiyyə mehmanxanası (lokantası)

Bir çox sənələrdən bəri davam edən və Mart hadiseyi-əliməsində [kədərli Mart hadisələrində] yanan "İslamiyyə" mehmanxanası yenidən təmir edilib bu gündən etibarən mehmanxanada gözəl lokanta [yeməkxana] açılmışdır. Mahir aşbazların təhti-idarəsində [idarəsi altında] hər növ Avropa və Asiya xörəkləri hazır edilir. Nahar və şam vaxtı Avropa və Asiya musiqi dəstəsi çalacaqdır. On beş ədəd nömrə hazırdır. Adres: Bazarnı və Qubernski küçələrin küncündə, telefon nömrə 12-51.

Kamali-ehtiramla: İsmayıl Mahmudzadə.

2670

Elan
Hökumət mətbəəsi

Ümum kitab-füruşlara [kitab satanlara] və mağaza sahiblərinə elan edir ki, həmin mətbəə tərəfindən təzə və köhnə üsul ilə türkcə və rusca divar təqvimi satışa qoyulmuşdur. Qiyməti 8 manatdır. Külli alıcılara 6 manat. Külli miqdarda mütəəllimlərə [şagirdlərə] məxsus əşya və dəftərlər dəxi satılır. Xahiş edənlər Birjavoy küçədə Skobelevin 17 nömrəli evində Hökumət mətbəəsinə yaxud Kolyubakinski küçədə 37 nömrəli evdə "Azərbaycan" qəzetəsi idarəsinə müraciət edə bilərlər.

24-T

Bakı Bələdiyyə İdarəsi

Bununla ümum faytonçulara elam edir [bildirir] ki, 1919 sənəsinin birinci yarısı üçün fayton nömrələri bu fevral ayının 8, 9, 10, 11 və 12-sində səhər saat 9-dan 2-yədək Bələdiyyə İdarəsi Ləvazim şöbəsi dəftərxanasında verilir. Göstərilən müddətdə hər kəs nömrə almasa, nömrə pulunun yarısı qədər də cərimə alınacaqdır.

T/27

Müvəqqəti müdir:
Hacıbəyli Üzeyir bəy

TRANSLİTERASİYA İLƏ BAĞLI QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

İnna lillahi və inna ileyhi raciun

"Spasski": Bakıda, indiki Zərgərpalan küçəsi.

Teleqraf xəbərləri

"Deyli xronikl" [Daily Cronicle]: 1872-1930-cu illərdə nəşr edilən ingilis qəzeti.

"Deyli meyl" [Daili Mail]: Londonda 1896-cı ildən etibarən nəşr edilən gündəlik qəzet.

"Avstraliyalılar qorxurlar ki…": qəzetdə səhvən belə getmişdir: "Avstryalılar qorxurlar ki, Avstraliya əhalisi…"

"…onların qeyri-məmnun olduğu hiss edilir.": qəzetdə "olduğu" yerinə səhvən "olmadığı" getmişdir.

"Folkston Kent": İngiltərənin cənub-şərqində yerləşən Kent qraflığında liman şəhəri olan Folkston nəzərdə tutulur.

Qəzetələrdən

"…Hindistanın müstəqil olması tələbi də Şura əmirnaməsinə daxil edilsin.": qəzetdə "Şura" yerinə "şu" getmişdir.

Felyeton

"…bu ilk ibtidasında…": güman ki, "bu işin ibtidasında" olmalıdır.

İslam məşixəti

"Cümə sureyi-şərifəsi": Quranın "Cümə" surəsi, 11 ayədən ibarətdir.

"əngəhtü zevcət" (ərəbcə)

"Xüləfayi-raşidin": Məhəmməd peyğəmbərdən sonrakı ilk dörd xəlifə (Əbu-bəkr, Ömər, Osman, Əli) nəzərdə tutulur. Onların hakimiyyəti 632-661-ci illəri əhatə edir.

Mətbuat

"İstiqlal": Azərbaycan Cümhuriyyəti dövründə Bakıda nəşr olunmuş qəzet. "Müsavat" partiyasının orqanı idi.

"«İstiqlal» qəzetəsinin nəşrindən məqsəd nədir?": qəzetdə "İstiqlal" yerinə "İstiqbal" getmişdir.

"İştə bu xunlarla söndürüləmməyən…": qəzetdə "xunlarla" yerinə "qanunlarla" getmişdir.

"…lisani-Tofiqdə…": Türk şairi Tofiq Fikrət nəzərdə tutulur.

Bakı xəbərləri

"Maqazinni": Bakıda, indiki Süleyman Rüstəm küçəsi.

"Nijni Priyut": Bakıda, indiki Süleyman Rəhimov küçəsi.

"Tazəşəhər": Krasnovodsk, indiki Türkmənbaşı şəhəri.

Bez fəqərəsi

"çe besaxom" (tatca): nə edim?

Təcrübəli buxqalter

"Krasnovodski caddə": Bakıda, indiki Səməd Vurğun küçəsi.

Yer axtarıram

"Suraxanski": Bakıda, indiki Dilarə Əliyeva küçəsi.

"Tatarski": Bakıda, indiki Əlimərdan bəy Topçubaşov küçəsi.